

DEVELOPING READING CULTURE IN THE DIGITAL AGE

Vu Thi Thanh Minh^a

Dinh Thi Thanh Huyen^b

^{a,b} Thanh Do University

Email: ^avtminh@thanhdo.uni.edu.vn; ^bdthuyen@thanhdo.uni.edu.vn

Received: 20/02/2023; Reviewed: 08/3/2023; Revised: 14/3/2023; Accepted: 14/3/2023; Released: 20/3/2023

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/37>

Reading culture has profound historical significance, it marks the development milestones of human society and bears historical imprints over the periods. From the knowledge accumulated through reading, reading culture will create conditions and foundations for the development of soul, intellect and personality for each individual. In the digital era, reading culture with new reading methods clearly affirms the importance for the development of each individual as well as of the community and society. The article analyzes the current situation of reading culture in our country, on that basis, proposes some solutions to develop reading culture in the digital era in Vietnam in general and in universities in particular.

Keywords: *Digital era; Solutions to develop reading culture; Reading culture in the digital age; Universities.*

1. Đặt vấn đề

Cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư, kỷ nguyên của công nghệ nghe nhìn đã tác động mạnh mẽ đến mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có văn hóa đọc. Đây là một thách thức, song cũng là cơ hội để văn hóa đọc phát triển, không ngừng lan tỏa rộng rãi trong cộng đồng, nhằm góp phần xây dựng xã hội học tập, gìn giữ một nét đẹp văn hóa trong đời sống xã hội.

Nhằm đánh giá cao vai trò của sách và văn hóa đọc, trong kỳ họp lần thứ 28 của Đại Hội đồng Liên Hiệp quốc tại Paris (tháng 11/1995), Tổ chức Văn hóa, Giáo dục, Khoa học của Liên Hiệp quốc (UNESCO) đã quyết định chọn ngày 23/04 hàng năm làm “Ngày sách và bản quyền thế giới”. Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch đã quyết định chọn ngày 23/04 hàng năm làm Ngày hội sách và văn hóa đọc Việt Nam, với mục đích khuyến khích, đưa phong trào đọc sách trở thành thành nét đẹp văn hóa của con người Việt Nam.

Hiện nay, thế giới đang bước vào “kỷ nguyên số” với đặc điểm, tính chất và sự tác động sâu rộng chưa từng có đến mọi ngõ ngách của đời sống xã hội, làm thay đổi cả lượng và chất của mọi lĩnh vực trong cuộc sống. Trước sự tác động đó, các giá trị văn hóa nói chung, văn hóa đọc nói riêng đang có nhiều biến đổi theo hướng tích cực và tiêu cực. Một mặt, công nghệ số tạo điều kiện, môi trường thuận lợi để phát huy các giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp, tiếp thu những tri thức, giá trị hiện đại tiên bộ, tạo nên bước phát triển mới. Mặt khác, thời đại số

cũng gây nên những thay đổi về nhu cầu, thị hiếu thẩm mỹ, từ đó cũng làm cho văn hóa đọc có nhiều biến đổi và đứng trước những khó khăn, thách thức mới. Điều này, đòi hỏi phải tăng cường phát triển văn hóa đọc trong kỷ nguyên số nhằm không chỉ tạo nên sự chuyên biến tích cực trong ý thức, trách nhiệm, quyết tâm và hành vi đọc của mỗi cá nhân và toàn xã hội mà còn tận dụng cơ hội thuận lợi để mỗi người tiếp nhận, phát triển tri thức, kỹ năng, đáp ứng yêu cầu phát triển của xã hội trong thời đại số.

2. Tổng quan nghiên cứu

Hưởng ứng ngày hội đọc sách và văn hóa đọc Việt Nam, nhiều nhà khoa học đã có những công trình nghiên cứu về vai trò, ý nghĩa và những giải pháp để không ngừng phát huy hiệu quả của sách và văn hóa đọc. Tiêu biểu là các công trình: Vũ Duy Hiệp (2014), “Một số giải pháp để phát triển văn hóa đọc của sinh viên các trường đại học”, Chuyên san Khoa học xã hội và nhân văn. Bài viết phân tích sự cần thiết của văn hóa đọc; thực trạng việc đọc sách trong thanh niên, sinh viên hiện nay; đồng thời đưa ra 5 giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả của văn hóa đọc cho sinh viên trong các trường học. Tác giả Đỗ Thị Quyên (2017), “Phát triển văn hóa đọc ở Việt Nam hiện nay”, Tạp chí Nghiên cứu Văn hóa số 21, tháng 9/2017 đã khẳng định: Phát triển văn hóa đọc là một nhiệm vụ quan trọng cấp bách hàng đầu ở Việt Nam hiện nay. Tác giả đã đưa ra quan niệm về văn hóa đọc; đồng thời đưa ra 5 giải pháp đồng bộ về phát triển văn hóa đọc, trong đó nhấn mạnh: “công chúng đọc giả được nhìn nhận

như là những tế bào hạt nhân của một nền văn hóa đọc mà mọi chính sách của Nhà nước, mọi tổ chức xã hội đang hướng tới. Việc xây dựng nền văn hóa đọc quốc gia lành mạnh đòi hỏi công chúng một thái độ tiêu dùng đúng đắn, một trách nhiệm cao hỗ trợ các nhà xuất bản, đơn vị phát hành chân chính thông qua việc nói không với sách lậu, sách không có nguồn gốc rõ ràng, sách có nội dung đi ngược với thuần phong mỹ tục của dân tộc”.

Bên cạnh đó còn nhiều công trình nghiên cứu khác như: Nguyễn Hữu Viêm, “Văn hóa đọc và phát triển văn hóa đọc ở Việt Nam”, Tạp chí Thư viện Việt Nam, số 1 (17), 2009; Vũ Dương Thúy Nga, “Đọc và giải pháp chấn hưng văn hóa đọc ở Việt Nam”, Tạp chí Thông tin và tư liệu, số 5/2012; Vũ Thị Thu Hà, “Văn hóa đọc ở Việt Nam trong bối cảnh hội nhập và phát triển”, Tạp chí Thư viện Việt Nam, số 2 (40), tháng 3/2013; Từ Thị Loan, “Công nghệ mới tác động đến việc cảm thụ và sáng tạo văn hóa của giới trẻ”, Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, số 7 (421); Nguyễn Thị Thu Trang, “Tác động của văn học mạng, nghệ thuật trên mạng đối với cộng đồng mạng ở Việt Nam hiện nay”, Đề tài khoa học cấp Bộ, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Hà Nội, 2017-2018; Phương Linh (2021), Truyền lửa văn hóa đọc thời công nghệ số. <https://laodongthudo.vn/truyen-lua-van-hoa-doc-thoi-cong-nghe-so-130108.html>; Báo Văn hóa, 2021, Thích ứng văn hóa đọc trong thời kỳ chuyển đổi số, <https://bvhttdl.gov.vn/thich-ung-van-hoa-doc-trong-thoi-ky-chuyen-doi-so-22150144361.htm...> Những công trình nghiên cứu trên là những cứ liệu giúp nhóm tác giả hoàn thiện công trình nghiên cứu này.

3. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính trên cơ sở phân tích, tổng hợp các tài liệu thứ cấp liên quan đến văn hóa đọc, vai trò của văn hóa đọc, sự biến đổi của văn hóa đọc trong giai đoạn hiện nay. Đồng thời, sử dụng phương pháp nghiên cứu xã hội học, quan sát thu nhận thực trạng của văn hóa đọc, qua đó khái quát, đưa ra các nhận định, các giải pháp thiết thực để phát triển văn hóa đọc trong kỷ nguyên số, hiện nay.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Thực trạng văn hóa đọc và văn hóa đọc trong kỷ nguyên số ở Việt Nam

Theo nghĩa rộng, “Văn hóa đọc” là cách ứng xử, giá trị và chuẩn mực đọc của các nhà quản lý và các cơ quan quản lý nhà nước; ứng xử, giá trị và chuẩn mực đọc của cộng đồng và ứng xử, giá trị và chuẩn mực đọc của mỗi cá nhân trong xã hội. Ở góc độ cá nhân, “Văn hóa đọc” cần hội tụ đủ 3 yếu tố: thói

quen đọc, sở thích đọc và kỹ năng đọc. Theo nghĩa hẹp, “Văn hóa đọc” là ứng xử, giá trị và chuẩn mực đọc của mỗi cá nhân hình thành nên thói quen đọc, sở thích đọc, kỹ năng đọc. Các yếu tố này có mối quan hệ mật thiết với nhau cùng bổ sung, bồi đắp cho nhau. Khi cá nhân có những ứng xử, giá trị và chuẩn mực đúng đắn, lành mạnh sẽ hình thành thói quen đọc, sở thích đọc, kỹ năng đọc lành mạnh (Vũ Duy Hiệp, 2014).

Văn hóa đọc không phải là một khái niệm trừu tượng mà chứa đựng nội hàm có ý nghĩa định tính và định lượng, gắn liền với việc học tập, giải trí có mục đích lành mạnh, tích cực. Về định lượng, văn hóa đọc được cấu thành bởi hành vi đọc, thái độ đọc, mục đích đọc, hình thức đọc, không gian đọc và kỹ năng đọc. Về định tính, văn hóa đọc có giá trị xã hội sâu sắc (Đỗ Thị Quyên, 2017). Giá trị xã hội của văn hóa đọc là sự hình thành văn hóa ứng xử của mỗi cá nhân trong quan hệ với gia đình và cộng đồng, là sự tác động, ảnh hưởng tích cực của việc đọc đến nhiều người, làm lan tỏa trong cộng đồng một thói quen đọc sách, từ đó tạo nên một thái độ sống tích cực, một lối sống nhân văn, hiện đại cho cả cộng đồng, trong nhiều thế hệ. Đó còn là những gì được tích lũy lại, được tinh lọc, kế thừa, làm nền tảng tri thức cho mỗi cá nhân, mỗi quốc gia trong các giai đoạn phát triển. Hành vi đọc sách trước hết vì mục đích phát triển cá nhân song khi trở thành phổ biến thì còn vì sự phát triển của toàn xã hội. Hành vi đọc giúp gia tăng tri thức cho mỗi cá nhân. Sức mạnh tri thức của cá nhân, của cộng đồng gia tăng theo thời gian, lan tỏa trong không gian sẽ giúp nhân loại ngày càng đạt tới những đỉnh cao sáng tạo, vươn tầm thời đại, nắm bắt tương lai để tồn tại và thích nghi.

Hiện nay, sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ số đã mở ra “kỷ nguyên số”, tạo nên những thay đổi tổng thể và toàn diện phương thức phát triển của xã hội, lối sống và hoạt động trên nền tảng số. Các công nghệ số đang phát triển nhanh hơn bất kỳ sáng tạo nào trong lịch sử loài người. Lần đầu tiên, một không gian ảo ở quy mô toàn cầu được định hình, tồn tại và ngày càng đan xen chặt chẽ với không gian thực, với khả năng kết nối mạnh mẽ, vượt ra khỏi giới hạn địa lý và ít chịu sự kiểm soát của các chính phủ hơn. Dữ liệu được thế giới tạo ra và lưu trữ trong 5 năm trở lại đây được cho là lớn hơn toàn bộ dữ liệu loài người tạo ra trước đó. Trong thời đại số, thông tin bùng nổ, khoa học kỹ thuật phát triển, văn hóa đọc không chỉ giữ phương thức đọc truyền thống (sách in) mà chuyển sang phương thức hiện đại (đọc trên các thiết bị điện tử máy tính, internet, điện thoại...) đáp ứng

được nhu cầu thị hiếu của độc giả.

Ở Việt Nam, sự phát triển của công nghệ số hiện đại đã làm cho văn hóa đọc của người Việt có những biến đổi nhất định. Phương thức đọc hiện đại được hình thành và phát triển nhanh chóng, mang đến nhiều tiện ích, trải nghiệm mới mẻ cho độc giả. Đặc biệt, sự phát triển của công nghệ thông tin nhất là Internet một cách nhanh chóng đã mở ra một kho kiến thức khổng lồ vô cùng đa dạng và phong phú, giúp người đọc có thể tiếp cận tri thức đơn giản hơn, nhanh hơn, hiệu quả hơn. Tuy nhiên, tình trạng nhiễu loạn thông tin, thậm chí lợi dụng môi trường mạng để phát tán các thông tin giả, thất thiệt, độc hại, gây tâm lý hoang mang cho xã hội không phải là hiếm, trong những năm gần đây. Do phải chạy đua để đưa tin nhanh, cập nhật, nên không tránh khỏi tình trạng đưa tin “mì ăn liền”, dễ dãi, coi nhẹ tính chính xác, hoặc tập trung vào những chủ đề câu khách, giật gân nhằm câu “View”, câu “Like”, miễn là thu hút được tối đa lượng người truy cập. Tình trạng này gây ảnh hưởng xấu tới các chuẩn mực, giá trị xã hội và mối quan hệ xã hội, là một trong những nguyên nhân chủ yếu dẫn đến việc suy giảm văn hóa đọc ở nước ta, nhất là ở giới trẻ. Thực tế cho thấy, trước sự phát triển mạnh mẽ, khoa học công nghệ hiện đại và nhất là công nghệ thông tin đã khiến người đọc có ít thời gian dành cho việc đọc sách. Quỹ thời gian eo hẹp cùng với sự xuất hiện của nhiều loại hình giải trí nghe - nhìn đã làm thay đổi thói quen đọc sách. Hiện nay, nhiều độc giả ở nước ta đọc sách nhanh hơn, sách mỏng hơn và “đọc lướt” hơn. Khi đọc họ có xu hướng đọc trên mạng Internet, điện thoại di động còn việc đọc trên sách in ngày càng giảm. Thói quen đọc, kỹ năng đọc của một số độc giả chưa được định hướng một cách cụ thể, bài bản. Người đọc có xu hướng “chạy theo” tâm lý đám đông, “chạy” theo nhu cầu của thị trường; “chạy theo” những cuốn sách bị “cắm” để giải quyết sự tò mò, giải trí hơn là đọc để trau dồi về tri thức. Với giới trẻ việc đọc sách, đặc biệt là sách in giấy có xu hướng giảm.

4.2. Giải pháp phát triển văn hóa đọc trong kỷ nguyên số ở Việt Nam

Phát triển văn hóa đọc là hướng việc đọc sách trở thành một thói quen không thể thiếu, một nét đẹp văn hóa trong cuộc sống của cá nhân, gia đình, cộng đồng; là làm cho việc đọc sách trở thành một nhu cầu thiết yếu, trở thành nền nếp của gia phong, dòng tộc và ở phạm vi lớn hơn là trở thành chuẩn mực văn hóa quốc gia. Đó không chỉ là những tác động nhằm tạo nên những chuyển biến tích cực trong ý thức, trách nhiệm, quyết tâm và hành vi đọc của mỗi cá nhân mà còn chuyên hành vi đọc cá

nhân thành hành vi đọc của cộng đồng, tạo nên sự lan tỏa, thấm thấu văn hóa giữa các cá nhân trong dòng chảy văn hóa dân tộc. Mỗi cá nhân, trong quá trình đọc sách, đã tạo nên một tiềm năng văn hóa, nhưng nó sẽ mãi mãi chỉ là tiềm năng nếu cá nhân này không tiếp xúc, giao lưu với cá nhân khác. Sự tiếp xúc, giao lưu đã làm cho văn hóa thấm thấu, lan tỏa trong bản thân mỗi cá nhân và cả cộng đồng. Điều đó làm cho con người tồn tại và phát triển được là nhờ văn hóa. Vì thế, việc đọc sách của mỗi cá nhân hay cộng đồng không chỉ là thỏa mãn nhu cầu mà còn là mục đích sống, nó tồn tại như một nhu cầu sống tất yếu của con người. Phát triển nền văn hoá đọc còn là sự tạo dựng những giá trị và chuẩn mực đọc lành mạnh cho toàn xã hội. Những giá trị và chuẩn mực đó nằm trong các thành tố của văn hóa đọc như: mục đích đọc, nội dung đọc, thị hiếu đọc, trình độ đọc, tính tích cực đọc, phương pháp đọc, kỹ năng đọc, thói quen đọc, thái độ đọc. Để thực hiện được điều đó, việc tạo dựng một môi trường hấp dẫn, trong đó không gian đọc, tài liệu đọc, phương tiện hỗ trợ đọc được chú trọng sẽ tạo động lực kích thích sự ham muốn đọc và khám phá thế giới tri thức của mỗi cá nhân, nhóm người, cộng đồng xã hội. Vì vậy, để phát triển văn hóa đọc trong thời đại số hiện nay, cần tập trung thực hiện một số giải pháp chủ yếu sau:

Một là, tập trung định hình và phát triển văn hóa đọc cho thế hệ trẻ ngay trong gia đình, nhà trường. Gia đình, nhà trường là môi trường tốt nhất để định hướng, hướng dẫn và rèn luyện ý thức, thái độ và hành vi văn hóa đọc cho thế hệ trẻ. Sự quan tâm, hướng dẫn chỉ bảo của bố mẹ sẽ tạo cho giới trẻ thói quen đọc sách lành mạnh và những kỹ năng cần thiết để lựa chọn sách đọc. Các nhà trường cần đổi mới phương pháp dạy và học, chú trọng xây dựng thói quen đọc, kỹ năng đọc trong từng môn học. Thầy cô giáo cần chú trọng chọn lọc và định hướng học sinh đến với tác phẩm, cuốn sách, tài liệu hay, có ý nghĩa, tạo niềm hứng khởi, hứng thú để học sinh say mê đọc sách ngay từ khi còn nhỏ. Do đó, mỗi bậc phụ huynh, mỗi thầy cô giáo cần đóng vai trò định hình và phát triển văn hóa đọc ngay từ sớm cho thế hệ trẻ, làm cho mỗi học sinh, sinh viên luôn chú ý hình thành ý thức tự học, tự đọc, tự nghiên cứu và thói quen đọc sách, kỹ năng đọc, trích dẫn tài liệu cho bản thân.

Hai là, nâng cao chất lượng và tăng cường tuyên truyền, quảng bá về các ấn phẩm đến độc giả. Đội ngũ sáng tác cần sáng tạo, đổi mới về nội dung và hình thức, nhằm tạo nên những ấn phẩm có giá trị cao, thu hút độc giả. Bên cạnh đó, cần sự trao đổi giữa tác giả và bạn đọc để đáp ứng được nhu cầu

thị hiếu của công chúng. Các biên tập viên tại các nhà xuất bản cần được chú trọng, đào tạo nâng cao nghiệp vụ hàng năm. Các nhà xuất bản cần tổ chức giới thiệu, quảng bá sách dưới nhiều hình thức: ngày hội sách, thi sáng tác, đồng tổ chức các giải thưởng nghệ thuật... nhằm cổ vũ cho phong trào đọc sách, tạo không khí văn hoá đọc lành mạnh và bổ ích cho mọi đối tượng trong đó có giới trẻ. Hiện nay, báo chí truyền hình là kênh thông tin có tác động lớn nhất đến dư luận xã hội, nên cần tăng cường sử dụng kênh thông tin này để giới thiệu sách đọc, tăng cường và triển khai việc tuyên truyền, quảng bá, định hướng thu hút bạn đọc. Truyền bá sách đọc có chất lượng cao từ nước ngoài và trong nước để định hướng cho văn hóa đọc phát triển. Bên cạnh đó, các đơn vị quản lý trang thông tin mạng, băng đĩa hình, sách báo cần thống nhất trong phương thức quản lý, tiếp nhận, trình bày để có những trang sách đẹp, hấp dẫn góp phần vào việc hướng dẫn, kích thích việc đọc.

Ba là, tập trung nguồn lực xây dựng cơ sở dữ liệu mở. Để phát triển văn hóa đọc trong kỷ nguyên số, điểm mấu chốt là phải xây dựng được dữ liệu mở cho người dân, cộng đồng, doanh nghiệp, thư viện cộng đồng, thư viện tư nhân có phục vụ cộng đồng cùng tham gia. Người đọc có thể tham khảo miễn phí những nội dung cơ bản, nhưng khi có nhu cầu thì các tư liệu quý, tài liệu chuyên sâu cần phải mua. Nhiều đơn vị xuất bản đã nhận ra ý nghĩa quan trọng của chuyển đổi số như vậy nên tích cực tham gia thay đổi cả quy trình xuất bản cũng như hoạt động quản lý, giúp độc giả dễ dàng tiếp cận và lan tỏa phong trào đọc sách mạnh mẽ hơn. Tập trung xây dựng tài nguyên thông tin số trên cơ sở thu thập tài liệu số, số hóa tài liệu của thư viện. Xử lý, lưu giữ, bảo quản tài nguyên thông tin số phải tuân thủ tiêu chuẩn, quy chuẩn kỹ thuật về công nghệ thông tin, chuyên môn, nghiệp vụ thư viện. Các tài liệu cổ, quý hiếm và bộ sưu tập tài liệu có giá trị đặc biệt về lịch sử, văn hóa, khoa học do các cơ quan, ban ngành và thư viện thu thập, quản lý phải được số hóa. Các tài liệu nội sinh, các công trình nghiên cứu khoa học do các thư viện của cơ sở giáo dục đại học và các cơ sở giáo dục khác được thu thập và quản lý cần được số hóa, giúp học sinh, sinh viên đọc, khai thác dữ liệu thuận lợi, hiệu quả.

Bốn là, đẩy mạnh phục vụ đọc sách Online. Thư viện cần linh hoạt mở không gian đọc sách Online. Việc tận dụng sự phát triển văn hóa đọc trên nền tảng các mạng xã hội như Facebook, Youtube,... là một giải pháp cực kỳ hiệu quả, ít tốn kém và dễ vận hành. Nếu tích cực thì có thể “Mỗi tuần một cuốn sách”, còn nếu điều kiện chưa cho phép thì

ít nhất “Mỗi tháng một cuốn sách” nhằm không để gián đoạn thói quen đọc sách của bạn đọc. Chương trình được thực hiện bằng cách quay video, phát trên kênh Youtube và Facebook của thư viện. Cần sớm đưa vào thử nghiệm ứng dụng các công nghệ trí tuệ nhân tạo như công nghệ người ảo (Vbee AI Voice Solutions...), chuyển văn bản thành giọng nói (Text-To-Speech) với giọng đọc trí tuệ nhân tạo có cảm xúc như người thật để giới thiệu, thuyết minh, thuyết trình, review sách tự động; tiến tới ứng dụng chính thức một cách hợp lý, hài hòa, góp phần giảm công sức nhân lực thực hiện các video clip giới thiệu sách cho bạn đọc. Việc tương tác trực tiếp với các kênh trực tuyến này cũng là cách để thư viện nắm bắt nhu cầu của bạn đọc, để bổ sung và hoàn thiện các video ngày càng hấp dẫn hơn.

Muốn vậy, các địa phương, các cơ sở giáo dục, đặc biệt là các cơ sở giáo dục đại học phải bắt tay vào ngay việc phát triển thư viện điện tử, thư viện kỹ thuật số tiên tiến, hiện đại, đáp ứng tốt nhu cầu đọc và thông tin đa dạng của sinh viên, học sinh và cộng đồng dân cư. Ưu tiên đầu tư hoàn thiện và phát triển hạ tầng số, dữ liệu số, triển khai liên thông, chia sẻ tài nguyên và sản phẩm thông tin thư viện với Thư viện Quốc gia, với các thư viện trong và ngoài nước. Nâng cấp, hoàn thiện Trang thông tin điện tử Thư viện ở cơ sở giáo dục, ở các địa phương theo hướng hiện đại gắn với triển khai cung cấp dịch vụ trực tuyến tích hợp với thành phần dữ liệu mở là việc khẩn trương cần phải làm. Phát triển cơ sở vật chất, hạ tầng công nghệ thông tin, người làm công tác thư viện chuyên nghiệp, tài nguyên thông tin, kỹ năng thông tin... nhằm nâng cao chất lượng hoạt động của thư viện. Đồng thời, hỗ trợ xây dựng thói quen đọc tại thư viện, siêu thị sách; phát triển mạnh mô hình thư viện lưu động, phát triển loại hình chuyển phát nhanh, mang sách đến với vùng sâu vùng xa góp phần xây dựng thị hiếu đọc lành mạnh cho công chúng, cho con em đồng bào dân tộc thiểu số.

Năm là, phát huy vai trò, trách nhiệm của các tổ chức, các lực lượng trong phát triển văn hóa đọc. Nâng cao nhận thức và vai trò của nhà nước là then chốt, quan trọng nhất, có ý nghĩa quyết định trực tiếp đến việc phát triển văn hóa đọc trước những tác động của công nghệ số. Vì vậy, các cấp ủy, chính quyền, các cơ quan hữu quan cần quán triệt và tổ chức thực hiện nghiêm túc quan điểm của Đảng theo tinh thần Đại hội XIII: “Xây dựng nền báo chí, truyền thông chuyên nghiệp, nhân văn và hiện đại. Thực hiện tốt quy hoạch, phát triển hệ thống báo chí, truyền thông. Sắp xếp ngành xuất bản, in và phát hành theo hướng tinh gọn, chất lượng, hiện

đại hoá. Tăng cường quản lý và phát triển các loại hình truyền thông, thông tin trên Internet. Kiên quyết đấu tranh, loại bỏ các sản phẩm, thông tin độc hại, xuyên tạc, phản động, ảnh hưởng xấu đến ổn định chính trị - xã hội, thuần phong mỹ tục.” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, tr.145). Trên cơ sở đó, tiếp tục xây dựng, hoàn thiện hệ thống pháp luật nghiêm minh, xây dựng chính sách khoa học, tạo cơ sở, động lực để các tổ chức chính trị xã hội - hành chính, các đơn vị xuất bản, in, phát hành, hệ thống thư viện và thiết chế văn hóa khác cũng như người dân (công chúng độc giả) thực thi, phát huy năng lực, thể mạnh và trách nhiệm của mình trong sự nghiệp xây dựng, phát triển văn hóa đọc quốc gia.

Đồng thời, đẩy mạnh xã hội hóa văn hóa đọc thông qua việc phát triển các không gian phù hợp như các thư viện tư nhân, các đường sách, các quán cà phê sách, các chương trình thiện nguyện... Trong thời đại 4.0, việc phối hợp với hệ thống thư viện trong vùng hay toàn quốc cũng như các lực lượng xã hội khác là không thể thiếu để tận dụng nguồn tài nguyên số phục vụ văn hóa đọc. Tuy nhiên, việc xã hội hóa văn hóa đọc cần hết sức lưu ý thực hiện nội dung đã được nêu trong Văn kiện của Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIII.

5. Thảo luận

Văn hóa đọc là một bộ phận quan trọng của văn hóa ở các trường đại học, các Học viện. Xây dựng phát triển văn hóa đọc chính là tạo nền tảng cho việc tích lũy tri thức cho học viên và sinh viên. Thực tế hiện nay cho thấy, sự phụ thuộc vào Internet và sự thụ động trong văn hóa đọc đã và đang làm nghèo tri thức, tâm hồn của người học. Do đó phát triển văn hóa đọc trong các Học viện, các trường đại học là một nhiệm vụ quan trọng, rất cần sự đặc biệt quan tâm với những định hướng sâu rộng của Bộ Giáo dục và Đào tạo, của các trường đại học, các Học viện.

Để văn hóa đọc trong các Học viện và trường Đại học giai đoạn hiện nay thực sự phát triển, theo chúng tôi cần thực hiện những nội dung sau:

- Nâng cao nhận thức cho giảng viên, đặc biệt là cho học viên, sinh viên về vai trò của văn hóa đọc đối với việc bồi dưỡng nhân cách và tăng cường kỹ năng cho người học, qua đó phát triển văn hóa đọc trong nhà trường.

Các Học viện, các trường đại học cần tổ chức truyền thông nhiều hoạt động hưởng ứng nhân ngày 23/04 hàng năm để thu hút học viên, sinh viên quan tâm đến “ngày hội sách và văn hóa đọc Việt Nam”, “Ngày sách và bản quyền thế giới” để phong trào

đọc sách trở thành nét văn hóa đẹp của Trường với các hoạt động cụ thể như: triển lãm về sách báo tạp chí của Trường, thi thuyết trình giới thiệu sách; phối hợp với nhà xuất bản, nhà sách để tặng sách, bán sách trợ giá cho sinh viên, bạn đọc...

- Xây dựng hệ thống thư viện điện tử, thư viện số phục vụ nhu cầu đọc sách đa dạng của học viên, sinh viên.

Các trường đại học cần tăng cường hình thành hệ thống thư viện điện tử, thư viện số để tăng khả năng đáp ứng nhu cầu đọc sách, tra cứu tài liệu của sinh viên, khắc phục sự thiếu hụt về giáo trình, tài liệu, nguồn thông tin khoa học, góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả đào tạo.

- Xây dựng và ngày càng hoàn thiện kỹ năng đọc, tự học, tự nghiên cứu cho sinh viên thông qua việc đọc sách.

Giảng viên ở các Học viện, các trường đại học cần trực tiếp xây dựng và hình thành thói quen đọc ở học viên, sinh viên bằng việc yêu cầu người học đọc giáo trình, tài liệu tham khảo để bổ sung, tích lũy kiến thức. Các trường đại học bố trí kế hoạch và yêu cầu thư viện thực hiện chương trình hướng dẫn kỹ năng đọc sách, tra cứu thông tin và sử dụng thư viện cho sinh viên. Qua đó, giúp sinh viên biết nội dung cần đọc, định hướng nguồn tài liệu cần thiết cho bản thân, tiếp thu nội dung đã đọc, vận dụng được các kỹ thuật đọc như ghi chép, tóm tắt nội dung, chuyển thể nội dung đọc thành Video... nhằm tạo sự ghi nhớ lâu và biết vận dụng vào thực tiễn những nội dung đã đọc cho sinh viên.

6. Kết luận

Văn hóa đọc không chỉ liên quan đến việc đọc mà còn là văn hóa ứng xử của cá nhân, cộng đồng trong việc tích lũy tri thức và phát triển năng lực sáng tạo. Phát triển văn hóa đọc là phát triển thế giới quan, nội lực sáng tạo và phát triển nhân cách con người. Cho dù xã hội phát triển đến đâu thì việc đọc sách vẫn được đặc biệt coi trọng, đó là nhu cầu tinh thần thiết yếu. Phát triển văn hóa đọc trong kỷ nguyên số là một nhiệm vụ quan trọng ở nước ta hiện nay, vì thế, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp để tạo nên những chuyển biến tích cực về văn hóa đọc, đồng thời tạo nên các điều kiện, môi trường thuận lợi để phát triển, lan tỏa văn hóa đọc trong đời sống xã hội, góp phần phát triển con người Việt Nam, phát triển bền vững đất nước trong thời đại mới.

Tài liệu tham khảo

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 2* (tr.145). Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

Hà, V. T. T. (2013). Văn hóa đọc ở Việt Nam trong bối cảnh hội nhập và phát triển. *Tạp chí Thư viện Việt Nam*, 2(40), tr.20-27.

Hiệp, V. D. (2014). *Một số giải pháp để phát triển văn hóa đọc của sinh viên các trường đại học*. Chuyên san Khoa học Xã hội và Nhân văn.

Hoài, B. T. (2014). *Tác động của mạng xã hội đến giới trẻ*. Luận văn thạc sĩ, Khoa Báo chí và Truyền thông, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.

Loan, T. T. (2017). *Các loại hình giải trí trên phương tiện truyền thông mới tác động đến lối sống*. Hà Nội: Nxb. Văn hóa Dân tộc.

Loan, T. T. (2018). *Xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam trước tác động của phương tiện truyền thông mới*. Đề tài khoa học cấp Bộ, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Hà Nội, 2017-2018.

Loan, T. T. (2019). Công nghệ mới tác động đến việc cảm thụ và sáng tạo văn hóa của giới trẻ. *Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật*, 7(421).

Ngà, V. D. T. (2012). Đọc và giải pháp chấn hưng văn hóa đọc ở Việt Nam. *Tạp chí Thông tin và Tư liệu*, số 5, tr.21-27.

Quyên, Đ. T. (9/2017). Phát triển văn hóa đọc ở Việt Nam hiện nay. *Tạp chí Nghiên cứu Văn hóa*, số 21.

Thủ tướng Chính phủ. (2017). *Phê duyệt đề án phát triển văn hóa đọc trong cộng đồng đến năm 2020, định hướng đến năm 2030*. Quyết định số 329/QĐ-TTg.

Trang, N. T. T. (2018). *Tác động của văn học mạng, nghệ thuật trên mạng đối với cộng đồng mạng ở Việt Nam hiện nay*. Đề tài khoa học cấp Bộ, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Hà Nội, 2017-2018.

Tú, V. A. (2018). *Giữ gìn sự trong sáng của tiếng Việt trên các phương tiện truyền thông mới*. Đề tài khoa học cấp Bộ, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Hà Nội, 2017-2018.

Viêm, N. H. (2009). Văn hóa đọc và phát triển văn hóa đọc ở Việt Nam. *Tạp chí Thư viện Việt Nam*, số 1(17), tr.19-26.

PHÁT TRIỂN VĂN HÓA ĐỌC TRONG KỶ NGUYÊN SỐ

Vũ Thị Thanh Minh^a
Đinh Thị Thanh Huyền^b

^{a,b} Trường Đại học Thành Đô

Email: ^avtminh@thanhdowni.edu.vn; ^bdtthuyen@thanhdowni.edu.vn

Nhận bài: 20/02/2023; Phản biện: 08/3/2023; Tác giả sửa: 14/3/2023; Duyệt đăng: 14/3/2023; Phát hành: 20/3/2023

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/37>

Văn hóa đọc có ý nghĩa lịch sử sâu sắc, đánh dấu các mốc phát triển của xã hội loài người và mang đậm dấu ấn lịch sử qua các thời kỳ. Từ những tri thức tích lũy được thông qua việc đọc, văn hóa đọc sẽ tạo điều kiện, nền tảng để phát triển tâm hồn, trí tuệ, nhân cách cho mỗi cá nhân. Trong kỷ nguyên số, văn hóa đọc với những phương thức đọc mới càng khẳng định rõ tầm quan trọng đối với sự phát triển của mỗi cá nhân cũng như của cộng đồng và xã hội. Bài viết phân tích thực trạng văn hóa đọc ở nước ta, trên cơ sở đó đề xuất một số giải pháp nhằm phát triển văn hóa đọc trong kỷ nguyên số ở Việt Nam nói chung và trong các trường đại học nói riêng là rất cần thiết trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Kỷ nguyên số; Giải pháp phát triển văn hóa đọc; Văn hóa đọc trong kỷ nguyên số; Các trường đại học.